

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Historian ja yhteiskuntaopin päättöarvioinnin tukimateriaali

Toukokuu 2021

Lisätietoja:
Kristina Kaihari, opetusneuvos
Yleissivistävä koulutus

Rakenne

1. Taustoitusta ja lähtökohtia
2. Arviointikriteerityön periaatteista ja taksonomian soveltamisesta eri osaamisen tasojen kuvauksissa
3. Päätöarvioinnista ja päätöarvosanan antamisesta
4. Vastauksia kysymyksiin
5. Poissaolot ja arviointi, maahanmuuttajataustaisten oppilaiden arvioinnista ja oppimisen tuesta

1

Syksy
2018

- Opetushallitus aloittaa päättöarvioinnin kriteerityön

Kevät
2019

- Oppiaineiden kriteerityöryhmät käynnistävät työnsä, ohjausryhmä ja asiantuntijaryhmä tukemassa

Syksy
2019

- Karvi tekee kriteerien toimivuuden arvioinnin

Kevät
2020

- Työryhmät jatkavat päättöarvioinnin kriteerityötä

Syksy
2020

- Päättöarvioinnin kriteerit lausuntokierroksella ja avoimessa verkkokommentoinnissa -> päättöarvioinnin kriteerien viimeistely
- Johtokunnan käsittely ja määräysasiakirjan allekirjoitus

Kevät
2021

- Päättöarvioinnin kriteerit lisätään paikallisiin opetussuunnitelmiin
- Arviointityön kehittäminen ja OPH:n toimeenpanontuki

Syksy
2021

- Päättöarvioinnin kriteerit käyttöön kouluissa 1.8.2021 -> ensimmäiset päättöarvioinnit uusien kriteerien pohjalta keväällä 2022

- On asetettujen tavoitteiden ja saavutettujen tulosten välistä vertailua. Se kohdistuu aina **tavoitteisiin** ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin periaatteet

- Ohjenuora, johtava ajatus

Arvioinnin tehtävät

- Formatiivinen ja summatiivinen

Arvioinnin kohde

- Oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen

Arviointimenetelmät

- Esitelmät, esseet, kokeet, pistarit, portfoliot, ryhmätentit, keskustelut, väittelyt...

Arvioinnin perinteet
ja luonne eri
oppiaineissa

Päätöarvioinnin kriteerityön periaatteita

- Opetussuunnitelman perusteisiin **ei ole tehty muutoksia oppiaineiden opetuksen tavoitteisiin eikä keskeisiin sisältöalueisiin vuosiluokilla 7–9**
- **Päätöarvioinnin kriteerit** on muodostettu olemassa olevien **opetuksen tavoitteiden**, arvioinnin kohteen sekä oppiaineiden keskeisten sisältöjen pohjalta
- **Uudistettu arviointiluku 6**: ”Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa” (julkaistu 10.2.2020)
  - Arvioinnin yleiset periaatteet
  - Päätöarvosana on oppiaineen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu **kokonaisarviointi**
  - Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta **voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta**

2

Hyödynnetään eri menetelmiä

Arviointikulttuurin kehittäminen

Oppilaiden yhdenvertainen kohtelu

Monipuolista

Avoimuus, yhteistyö, osallisuus

Yhdenvertaista

Opettaja valitsee arviointimenetelmät tarkoituksenmukaisella tavalla

Päätösarviointi on summatiivista arviointia!

Yhteneväiset arviointikäytännöt oppiaineen sisällä/ koulussa.

Suunnitelmallista, johdonmukaista

Perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppilaan ikäkausi ja edellytykset

Oppiaineiden luonne huomioitava!

- Perusopetuksessa on **kaikille oppilaille yhteiset tavoitteet**, joiden suunnassa opetus ja oppiminen toteutuu
- **Kriteerit** kuvaavat joidenkin arvosanojen saamisen edellyttämää osaamista, ne **eivät ole eri tasoisia tavoitteita**.
- **Historian opetuksen tavoitteita ei vuosiluokkaisteta**, keskeiset sisällöt vuosiluokkaistetaan paikallisessa opetussuunnitelmassa
- Opetuksen tavoitteet eivät ole yhteismitallisia oppiaineiden välillä eivätkä oppiaineiden sisällä
- **Opetuksen tavoitteista** on johdettu **oppilaan oppimisen tavoitteet, oppimisen tavoitteita ei vuosiluokkaisteta**
- Päättöarvioinnin kriteerityössä on **muokattu** paikoin sekä **arvioinnin kohdetta** että **arvosanan 8 kriteeriä eli osaamisen kuvausta**

Pyrkimys yksiselitteisyyteen ja yhdenvertaisuuteen

- T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.

- Oppilas selittää ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.

- Ihmisen toiminnan selittäminen

- A5: Oppilas ohjatusti osoittaa, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossain historian tapahtumassa tai ilmiössä.

Opetuksen
tavoitteet
(HISTORIA)

Opetuksen
tavoitteista johdetut
oppimisen tavoitteet

Arvioinnin
kohde

Osaamisen kuvaukset
(kriteerit) arvosanoille
5, 7, 8 ja 9

Opettajalle

Oppilaalle

Opettajalle
ja oppilaalle

Oppilaan
osaaminen

1
2

Andersonin ja Krathwolin taksonomiataulukko

Tiedon ulottuvuus	Kognitiivisen prosessin ulottuvuus					
	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Faktatieto	Muistaa termejä tai yksittäisiä asioita.	Osaa kertoa omin sanoin.	Osaa tehdä johtopäätöksiä osaamiensa faktojen perusteella.	Analysoi oppimiaan faktoja.	Arvioi faktojen luotettavuutta.	Tuottaa uutta tietoa.
Käsitetieto	Nimeää käsitteitä.	Osaa havainnollistaa antamalla esimerkin	Osaa soveltaa tietojaan. Osaa luokitella	Osaa tehdä loogisia johtopäätöksiä. tiedon pohjalta	Havaitsee yhtäläisyyksiä ja eroja kahden käsitteen välillä.	Osa tehdä systeemeistä erilaisia syy-seuraus-malleja.
Menetelmätieto	Osaa soveltaa rutiininomaisen menetelmän tutun tehtävän ratkaisemiseen.	Osaa käyttää uutta menetelmää tuntemattoman tehtävän ratkaisemiseksi.	Soveltaa tietämiään faktoja käyttäessään menetelmää.	Osaa suunnitella tutkimusprosessin. Kykenee tutkimushypoteesien esittämiseen.	Pystyy arvioimaan, mikä menetelmä sopii parhaiten tietyn ongelman ratkaisemiseksi.	Kehittää vaihtoehdoisen/uuden menetelmän ongelman ratkaisemiseksi.
Metakognitiivinen tieto	Laatii muistisääntöjä itselleen faktojen muistamiseksi.	Tietää, milloin mitäkin menetelmää käytetään.	Osaa eritellä omia kiinnostuksen kohteitaan tutkimusalalla. Tietää omat vahvuutensa ja heikkoutensa eri osa-alueilla.	Pystyy muodostamaan omia mielipiteitä analysoituaan tutkimuksen tuloksia.	Kykenee arvioimaan valitsemaansa tutkimusprosessia. Kykenee arvioimaan saamiensa tutkimustulosten luotettavuutta.	Pystyy luomaan uuden tai paremman tutkimusprosessin, jolla tietty tutkimusongelma voidaan ratkaista.

KOGNITIIVISEN PROSESSIN ULOTTUVUUS

MUISTAA

- Tunnistaa, muistaa, palauttaa mieleen

YMMÄRTÄÄ

- Tulkitsee, luokittelee, antaa esimerkkejä, tekee yhteenvedoja, päättelee, luokittelee, perustelee

SOVELTAA

- Käyttää ja soveltaa menetelmiä

ANALYSOIDA

- Erottaa, järjestää, jäsentää, löytää esim. piilomerkityksiä

ARVIOIDA

- Tarkistaa, arvioi, arvostelee

LUODA

- Kehittelee, suunnittelee, tuottaa

Andersonin ja Krathwohlin taksonomia

	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Faktatieto	T3: Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita ja toimintaperiaatteita. (A5)					
Käsitetieto			Oppiminen			
Menetelmä-tieto	T5: Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle. (A8)					
Metakognitiivinen tieto			T7: ... Oppilas soveltaa monipuolisesti demokraattisia toimintatapoja lähiyhteisössään ja laatii perusteltuja ehdotuksia niiden kehittämiseksi.(A9)			

"Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen ja yhteiskunnallinen ymmärrys" (T3-T4)

Erityisesti
"yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen" (T5-T9) kohdistuvat korkeampiin ajattelun ja tiedon tasoihin

Päätöarvosanan muodostaminen ja oppiaineen tavoitteiden ja sisältöjen vuosiluokkaistamisesta

- **Päätöarvosanan muodostamisessa** otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, millä vuosiluokalla **7, 8 tai 9 yksittäisen tavoitteen saavuttaminen on osoitettu.**
- Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta **osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päätöarviointia tehdessä (esimerkiksi HISTORIA).** Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päätöarvioinnin kriteereitä.

-

ARVIOINTI: HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI

HISTORIA

- Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden **monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat**.
- Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota **tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan**.
- **Työskentelyn arviointi** sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

YHTEISKUNTAOPPI

- **Oppimisen arviointi, eli formatiivinen arviointi**, on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. **Monipuolisella palautteella** oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan
- **Summatiivisessa arvioinnissa** otetaan huomioon oppilaiden **monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat**.

Päättöarvosana ja päättötodistus

- **Päättöarvosana muodostetaan**, kun oppiaineen oppimäärän opetus päättyy.
  - Jos oppiaineen päättöarviointi ajoittuu vuosiluokille 7 tai 8, kyseinen **päättöarvosana kirjataan** lukuvuositodistukseen ja mahdollisesti annettavaan välitodistukseen. **(esim. HISTORIA!)**
- **Päättötodistus annetaan** 9. vuosiluokan keväällä, johon nämä arvosanat siirtyvät. Päättötodistukseen merkitään myös opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 vuosiviikkotunteina.

Päättöarvosanan korottaminen

Oppiaineen oppimäärän **hyväksytyä päättöarvosanaa ei voi korottaa**, paitsi seuraavissa tapauksissa:

- yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä **sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa (1 vvt) osoitetulla osaamisella**. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.
- lisäopetuksessa tai erityisessä tutkinnossa päättötodistuksen saamisen jälkeen.
- Jos kyseessä on oppiaineen oppimäärän **hylätty suoritus**, jolloin päättöarviointia ei voida suorittaa eikä päättötodistusta voida antaa, tulee oppilaalle varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta korottaa saamansa hylätty arvosana.
- Oppilaalla on **mahdollisuus myös arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun**. Tämä koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. **Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta**. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.
- Perusopetuslain mahdollistamaa arvioinnin uusimista voi pyytää, kun tieto päättöarvosanasta on tullut. **Jos esimerkiksi oppiaineen opetus on päättynyt 8. vuosiluokalla ja päättöarvosana on tällöin annettu, päättöarvioinnin uusimista voi pyytää jo tuolloin, kun tieto on saatu**. Saatuun päätökseen voi tarvittaessa hakea oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin siitä erikseen Perusopetuslain 42 c §:ssä säädetään.

Laaja-alainen osaaminen ja työskentely

- **Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä.** Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduksi.
- Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. **Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisinä.** Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Sanoittaminen!

Vastauksia kysymyksiin (1)

- OPHsta ei ole tulossa mallikokeita, mutta **tukimateriaalia** taitoja avaamaan
  - **VI. 4-6** esimerkkejä historian tavoitteiden mukaisesta **opetuksen suunnittelusta** ja **taitojen konkretisoitumisesta keskeisissä sisältöalueissa**
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/historian-materiaalit>
- Dokumentoinnista: ”Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin”
  - Itse näyttöjä ei tarvitse säilyttää (esim. postereita tai kokeita)
  - Arvioinnin voidaan tallentaa esim. Wilmaan, opettajan päiväkirjaan... koulussa sovitulla tavalla (*OPH ei määrittele tapaa*)
- Koulua vaihtavien oppilaiden päättöarviointi (vähintään tietoa siirtyy: erotodistus + tuntijako sekä mahdolliset painotukset, *käytännössä myös tarkemmin avattuna mitä oppilas on opiskellut ja näyttöjen arviointi*)

Vastauksia kysymyksiin (2)

- oppilas voi osoittaa osaamistaan ja oppimistaan **tuntityöskentelyllä**
  - on mahdollista esimerkiksi antaa oppilaille tunnilla tehtäväksi esim. **projekteja**, joissa **työskentelyä opettaja arvioi ja dokumentoi arviointinsa**
  - Tai opettaja voi arvioida työskentelyllä osoitettua osaamista ja käydä oppilaan kanssa **arviointikeskustelun**, jossa hän kertoo, miten hän on nähnyt oppilaan osoittaman osaamisen oppilaan työskentelyssä, ja oppilas voi sanoa siitä oman mielipiteensä -> vuorovaikutus, osallisuus
  - Olennaista on se, että **arvioinnissa mitataan tavoitteiden mukaisia asioita**
- **tukioppilaana** tai **oppilaskunnassa ym.** toimiminen -> arviointi suhteessa **yhteiskuntaopin (T7)** ja siihen linkittyvän **laaja-alaisen osaamisen (L7)** tavoitteisiin (Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen)

Poissaolot ja arviointi

- Jos oppilas ei **sairauden** vuoksi voi osallistua kouluopetukseen, hänen opetuksensa voidaan järjestää antamalla hänelle ohjausta, oppimateriaalia ja oppimista tukevaa arviointipalautetta kotiin (tai muuhun paikkaan). Yhteistyö huoltajan kanssa on tällaisessa tilanteessa erityisen tärkeää.
- Osaamisen selville saamiseksi oppilaille tulee järjestää **erilaisia näyttötilanteita**, jotka on suunniteltava ja järjestettävä **monipuolisesti** siten, että hän pystyy mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Estynyt osallistumasta opetukseen

- Joskus sairaus voi tilapäisesti estää tai vaikeuttaa oppilaan osallistumista opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ainoastaan yksittäisessä oppiaineessa, esimerkiksi liikunnassa tai kotitaloudessa.
- Tällöin myös **oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja antaa sanallinen arvio tai arvosanan perustuen niihin näyttöihin, joita oppilas on kyennyt antamaan**
- Tarvittaessa **oppilas voidaan vapauttaa jonkin oppiaineen opiskelusta tietyksi ajaksi**. Tällöin myös oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja jättää esimerkiksi todistusarvosana antamatta. Asiasta tehdään hallintopäätös.
- Sairaus saattaa kokonaan estää oppilaan opiskelun kotona tai esimerkiksi sairaalakoulussa, jolloin oppilaalle ei kerry opintosuorituksia. Myös erilaisten näyttöjen antaminen voi tuolloin olla mahdotonta tai vaikeaa. On esimerkiksi tapauksia, joissa oppilas on ollut sairaana suuren osan syyslukukaudesta.
- Tällöin voidaan pitää kohtuuttomana arvioida oppilasta lukukauden päätteeksi samalla tavoin kuin muita oppilaita. Tällöin myös oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja jättää esimerkiksi todistusarvosana antamatta. Asiasta tehdään hallintopäätös.
- Ensisijaisena menettelynä niin lyhytkestoisemmassa kuin pidemmässäkin sairaudessa on aina erilaisin järjestelyin **turvata oppilaan mahdollisuus osallistua opetukseen**.

Oppimisen tuen näkökulma

Huomioitavaa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden arvioinnissa

- **sanallista arviota** voidaan edelleen käyttää **päättöarviointia lukuun ottamatta** myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli
- oppilaan lukuvuositodistuksessa voi siten olla sekä sanallisia arvioita että numeroarviointia
- **arvioinnin monipuolisuus** painottuu arvioitaessa oppilasta, jonka äidinkieli on muu kuin koulun opetuskieli
- arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan **kielitaidon taso koulun opetuskielessä** sekä arvioinnin kohteena olevan ***oppiaineen tiedonalan kielessä***
  - Mitä tämä tarkoittaa? Sitä, että
    - tulee miettiä, mikä osuus kielellä on osaamisen osoittamisessa
    - on huolehdittava siitä, että on opetettu se, mitä arvioidaan

Oppimisen tuki on oppilaan oikeus

Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa

- Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla (esimerkiksi tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus)
- Tehostettu tuki: oppimissuunnitelma
- Erityinen tuki: HOJKS
- Jos tehostettua tukea saavalle tai erityisen tuen oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin
- Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään -
> **sisältöalueiden kompensatioperiaate**

Erityisen tuen oppilaan oppimäärän yksilöllistäminen

Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei **tuesta huolimatta** ole erityisen tuen oppilaalle mahdollista, **oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää**

- Seuraavat seikat eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen
  - kieli- ja kulttuuritausta
  - poissaolot
  - motivaation puute
  - puutteellinen opiskelutekniikka
  - käyttäytymisen haasteet

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

KRITEERITAUUKOT:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaan-oppimisen-ja-osaamisen-arviointi-seka-paattoarviointin-kriteerit>